

3) ประเด็นการวิจัยด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา

- การศึกษาวิจัยยุทธศาสตร์ ทั้งในด้านความมั่นคงของชาติ การต่างประเทศ และการอ่อน化ความยุติธรรม ความขัดแย้งเกี่ยวกับนโยบายพัฒนาที่สำคัญ
  - นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาวะชุมชน
  - การศึกษาแนวทางการสนับสนุนแนวโน้มการพัฒนาของชุมชน
  - การศึกษา_yุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศใหม่_เหมาะสม ทั้งใน 10 ระบบที่ประกอบด้วย คือ การศึกษา ความยุติธรรม การจัดสรรงบประมาณ สื่อ ระบบสุขภาพ การเมือง การปกครองล้วนท้องถิ่น การจัดการความรู้ สิ่งแวดล้อม

4) ประเด็นการวิจัยเพื่อน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ

- การศึกษาการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมชุมชน การศึกษา คุณธรรม สุขภาพ
  - การวิจัยเพื่อประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ
  - การศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสังคมและประเทศไทย

ด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์การวิจัยด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม หมายรวมการพัฒนาองค์ความรู้ และฐานข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการและพัฒนาทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่มีประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบ รวมทั้งองค์ความรู้ทางความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรاثชาติ ที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้และพลังงาน การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและชุมชนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างภาค

รัฐกับประชาชน

โดยสถาบันวิจัยและพัฒนามีแนวทางในการวิจัยครอบคลุมประเด็นการวิจัยด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1) ประเด็นการวิจัยด้านการบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

- ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- การจัดการความรู้และพัฒนาระบบนฐานข้อมูลทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
  - แนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและชุมชน
  - การบริหารจัดการความขัดแย้งของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างองค์กรภาครัฐ และประชาชน
    - การใช้ประโยชน์และการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสิทธิชุมชน
    - การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ องค์กรเอกชน และประชาชน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้านป่าไม้ แหล่งน้ำ ที่ดิน อย่างมีส่วนร่วม
    - การสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม
    - กลไกทางกฎหมายและการปรับปรุงระบบทางด้านกฎหมายให้ทันสมัย

2) ประเด็นการวิจัยด้านองค์ความรู้ทางความหลากหลายของ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- การการส่งเสริม อนุรักษ์ สร้างจิตสำนึก ป้องกัน และพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นและชุมชนอย่างมีส่วนร่วม
  - สนับสนุนการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทั้งทางด้าน ที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ และแรธาตุของคนท้องถิ่น

- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- สำรวจองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานของความหลากหลายของทรัพยากรทางธรรมชาติ

3) ประเด็นการวิจัยด้านการพัฒนาทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- การสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาพลังงานทางเลือกเพื่อท้องถิ่นและชุมชนอย่างยั่งยืน

- การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ เสื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นกับองค์ความรู้ใหม่

- การส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของท้องถิ่น ตามฐานวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น

- การพัฒนาเทคโนโลยีและความสามารถในการปรับตัวเพื่อรับกับสภาพปัญหาภาวะโลกร้อน

ด้านวิธีวิทยาการวิจัย

วิธีวิทยาการวิจัยหมายรวมถึงการผลิตผลงานวิจัย งานพัฒนา ประสานงาน และงานขับเคลื่อนหรือการเคลื่อนไหวทางลัทธิ โดยอาศัยบริบทของการวิจัยเป็นเครื่องมือเพื่อนำการเปลี่ยนแปลง การแสดงท่าประจำเด็นการศึกษาวิจัย การปรับเปลี่ยน พลิกแพลงวิธีวิทยา และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งเน้นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการได้รับรองคิดวิเคราะห์อย่างรอบครอบเพื่อเพิ่มโอกาสและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนให้อยู่ดี มีชีวิตที่สมบูรณ์โดยคำนึงถึงการประยุกต์ความรู้ความคิดใหม่ๆ โดยบูรณาการความรู้ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมทั้งสนับสนุนการขับเคลื่อนวิธีวิจัย

ในลักษณะการสร้างภาคีร่วมกันระหว่างภาครัฐส่วนกลาง และส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน ตลอดจนภาคประชาชน

ประเด็นการวิจัยเพื่อพัฒนาวิธีวิทยาให้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานร่วมกัน ระหว่างนักวิจัยและชุมชนท้องถิ่น สามารถสรุปประเดินการวิจัย ดังนี้

1) ประเดินการวิจัยด้านกลไกและกระบวนการวิธีวิจัย

● วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคม การวิจัยเชิงคุณภาพในการพัฒนา การวิจัยสหวิทยาการและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีล่วงร่วม

● กระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยที่ตอบสนองต่อการแก้ปัญหาของชุมชน สังคมและประเทศชาติ

● การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนา ส่งเสริมกลไกความร่วมมือระหว่างภาควิชาการ ภาคราชการ ภาคท้องถิ่น และภาคเอกชน

● การส่งเสริมสนับสนุนเครือข่ายภาคีการวิจัยในการจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีวิทยาในการวิจัยเพื่อการพัฒนา

● การสร้างนวัตกรรมทั้งรูปแบบ กระบวนการ กรรมวิธี และระเบียบวิธีวิทยาการวิจัย

2) ประเดินการวิจัยด้านการจัดการความรู้ของวิธีวิทยาการวิจัย

● การจัดการความรู้ของการวิจัยการสังเคราะห์องค์ความรู้เดิมและสร้างองค์ความรู้ใหม่ของการวิจัยเพื่อพัฒนา

● การพัฒนาระบบฐานข้อมูลของการวิจัยเพื่อยกระดับองค์ความรู้

● การตอบบทเรียนและสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีวิทยา และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

● การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งสำหรับองค์กรชุมชน ท้องถิ่น

- การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ในการพัฒนางานวิจัย สำหรับเจ้าหน้าที่ภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งผู้ที่สนใจเข้าไป
- การสร้างเว็บไซต์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวิชีวิทยาและกระบวนการวิจัย

บทบาทและภารกิจของมหาวิทยาลัย มุ่งมองจากองค์ป้าสักกั้ง 3 กำน

1. ศ.นพ. เกษม วัฒนาชัย

1.1 การวิจัยนำไปสู่การออกแบบใหม่หรือการสร้างระบบที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้ชุมชนและสังคมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การวิจัยที่ดีอาจนำไปสู่การลดต้นทุนการผลิต การลดหนี้ เพิ่มเงินออม เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน แม้แต่การเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ เช่น การวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน กล่าวคือ ทำงานที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพมากขึ้น ระยะเวลาออยลิง หรือแม้แต่การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ตัวอย่างเช่น การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพผลผลิตข้าว ทำให้ราคاخ้าวมีมูลค่าเพิ่มขึ้น

1.2 ประเทศไทยมีการจัดการระบบชลประทานของตัวเองและเชื่อมโยงกับพื้นที่รอบๆ ร่วมมือกันทำงานจนกลายเป็นชลประทานลุ่มน้ำ เทคโนโลยีการผลิตและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว ข้าวโพด ที่ผลผลิตอื่นๆ ที่มีศักยภาพในการเป็นอาหารคน สัตว์ และพืชพลังงาน และการนำไปสู่ผู้บริโภคอย่างไร เป็นโจทย์ในการทำวิจัยเพื่อเพิ่มคุณภาพและการเพิ่มมูลค่า

1.3 ควรเน้นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การใช้พื้นที่ที่มีอยู่ ความอุดมสมบูรณ์และปัจจัยและวัตถุที่มีอยู่ในท้องถิ่นหรือชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.4 การประยุกต์ใช้ "แนวคิด" เศรษฐกิจพอเพียง" ในการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงจากภาวะโลกร้อน และการขาดแคลนอาหาร

2. รศ.ดร.ม.ร.ว.อคิน รพีพัฒน์

งานวิจัยของเราระบุทำอย่างไร ทำงานร่วมกันกับชาวบ้าน ให้ชาวบ้านมีความมั่นใจ ในตัวเขเอง งานแรกที่สำคัญของการวิจัย คือ จะต้องศึกษาให้รู้ว่าชุมชนที่สามารถทำได้ เข้าทำได้อย่างไร เรียนรู้วิธีการ มีหลายวิธีของแต่ละชุมชน และวิเคราะห์ให้ได้จริงๆ เพราะแต่ละชุมชนก็มีวิธีการที่แตกต่างกันและวิเคราะห์ออกแบบให้ชัดเจนเท่าที่เราจะสามารถ รวมตัวกันได้ ให้ชาวบ้านร่วมกันกับเราและศึกษากับเรา ชาวบ้านไปเรียนรู้จากชาวบ้าน ด้วยกันเอง สร้างเครือข่ายให้ใหญ่ขึ้นทุกทิ

งานวิจัยต้องช่วยทำ ช่วยให้ชาวบ้านรู้จักที่จะทำงานวิจัย ตอบโจทย์ให้ได้ว่าเขามีสภาพอย่างไร เพราะเหตุใดจึงเป็นอย่างนั้น มีปัญหาอย่างไร จะแก้ไขอย่างไร เป็นงานวิจัยที่ทำกับชาวบ้าน...ในหน่วยงานของมหาวิทยาลัยมีอะไรอีกมากมายที่จะศึกษาวิจัย ร่วมกับชาวบ้าน ที่เราจะต้องวิเคราะห์ ช่วยเหลือ ฝึกให้ชาวบ้านสามารถทำงานวิจัย เพราะมันจะเป็นวิธีที่จะทำให้ชาวบ้านได้เรียนรู้และมีข้อมูลเพียงพอที่จะสามารถต่อรอง กับภาครัฐและคนกลุ่มอื่นๆ ได้ (กระบวนการ Empowerment ขององค์กรชาวบ้านและภาคประชาชน)

3. ศ.นพ.ประเวศ วงศ์สี

3.1 “มหาวิทยาลัยทุกแห่งจึงควรต้องวิจัยเรื่องความเป็นธรรมในทุกมิติ”
มหาวิทยาลัยจะต้องทำวิจัยเพื่อช่วยคลี่คลายความเป็นธรรมให้แก่สังคม

3.2 มหาวิทยาลัยควรมีส่วนร่วมในการวิจัยเพื่อหาแนวทางการกำหนดนโยบาย ของประเทศ

3.3 ควรเน้นทำ “หนึ่งจังหวัดหนึ่งมหาวิทยาลัย” โดยมหาวิทยาลัยขอนแก่น ควรสนับสนุนให้จังหวัดขอนแก่นมีการทำวิจัยรอบด้าน เช่น ทรัพยากรเนินอย่างไร ใคร เป็นเจ้าของ ใครใช้ประโยชน์อย่างไร ความเป็นธรรมเป็นอย่างไร

3.4 มหาวิทยาลัยควรส่งอาจารย์ นักศึกษาไปร่วมทำแผนชุมชน ก็จะทำให้ได้ เรียนรู้มากขึ้น อาจารย์ นักศึกษามหาวิทยาลัยมีเทคโนโลยีบางอย่างที่ชาวบ้านไม่มี เช่น

ทำบัญชี คอมพิวเตอร์ เมื่อมีการทำแผนซุ่มชนแล้วจะทำให้เกิดประเด็นที่ต้องการวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมที่สุดจนที่ซุ่มชนจะนำไปใช้ได้จริง

3.5 มหาวิทยาลัยเข้ามาทำงานในพื้นที่ โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ไม่เอาเรื่องเป็นตัวตั้ง แล้วค่อยๆ ดึงประเด็นต่างๆ เข้ามา

3.6 ควรร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมความเข้มแข็งของ ชุมชนระดับต่างๆ เพราะทรัพยากรของมหาวิทยาลัยที่มาโดยตรงจะน้อยลงเรื่อยๆ แต่ ขณะที่ในอนาคตทรัพยากรจะมาจากท้องถิ่น อบต. อบจ. เทศบาล ทุกองค์กรมีงบประมาณมีทรัพยากรรวมกันมากขึ้น

เอกสารสังเคราะห์การสัมมนา RDI Symposium 2009
เนื่องในโอกาสครบรอบ 30 ปี การค่อตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น วันที่ 24-26 สิงหาคม 2552

ที่ปรึกษา : ศ.นพ.สุทธิพันธ์ จิตพิมลมາศ ● รศ.รร. หาญเพชริญ
คณะกรรมการ : นายศิริก สาระวดี ● นางสาวชุดิมา เมฆวัน ● นางสาวอุทุมพร หลอดโถ^ก
ประธานงาน : เปญจามาศ นูรุมสรวงศ์
แบบปก/รูปเล่ม : อิศติ กิจพงษ์ประพันธ์

จัดพิมพ์และเผยแพร่ : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002
โทรศัพท์ : 0-4320-2413 ต่อ 110 โทรสาร : 0-4320-2414

Website : www.rdi.kku.ac.th E-mail : rdi@kku.ac.th